

RZECZPOSPOLITA POLSKA
Zastępca
Rzecznika Praw Obywatelskich

Ryszard CZERNIAWSKI

RPO-742891-VII-720/13/KG/MMa

00-090 Warszawa Tel. centr. 22 551 77 00
Al. Solidarności 77 Fax 22 827 64 53

Warszawa, 5 grudnia 2013r.

Pan
Tadeusz Sławecki
Sekretarz Stanu
Ministerstwo Edukacji Narodowej

Examinowany *Reżis* *Min. et. et.*

W odpowiedzi na Pana pismo z dnia 29 lipca 2013 r. (DZSE-WSPE-KT-045-27/13) uprzejmie dziękuję za ustosunkowanie się do wniosków zawartych w *Raporcie Rzecznika Praw Obywatelskich z działalności Krajowego Mechanizmu Prewencji w roku 2012*. Jednocześnie, pragnę odnieść się do niektórych przedstawionych w nim kwestii.

- I. Jako problem systemowy Rzecznik Praw Obywatelskich w *Raporcie* wskazał **brak regulacji powszechnie obowiązujących dotyczących dyscyplinowania nieletnich**. W odpowiedzi na powyższe, przywołano przepis § 8 pkt 3 załącznika nr 3 do rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 7 marca 2005 r. w sprawie ramowych statutów placówek publicznych (Dz. U. Nr 52, poz. 466) oraz podtrzymano stanowisko MEN z dnia 20 czerwca 2012 r.

Należy zauważyć, iż ww. rozporządzenie zostało wydane na podstawie art. 60 ust. 2 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2004 r. Nr 256, poz. 2572 ze zm.), który stanowi, że *minister właściwy do spraw oświaty i wychowania, a w stosunku do szkół i placówek artystycznych - minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, określi, w drodze rozporządzenia, ramowe statuty szkół i placówek publicznych, uwzględniając w szczególności ogólne zasady organizacji szkoły lub placówki, a także zakresy spraw, które powinny być ustalone w statucie szkoły lub placówki*.

Z kolei art. 92 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej brzmi następująco: *rozporządzenia są wydawane przez organy wskazane w Konstytucji, na podstawie szczegółowego upoważnienia zawartego w ustawie i w celu jej wykonania. Upoważnienie powinno określać organ właściwy do wydania rozporządzenia i zakres spraw przekazanych do uregulowania oraz wytyczne dotyczące treści aktu.*

Analiza treści upoważnienia wskazuje wyraźnie, iż nie wynika z niego dokładnie jaki przedmiot ma regulować rozporządzenie wydane na podstawie art. 60 ust. 2 ustawy o systemie oświaty. Jako w pełni niedookreślony uznać należy ten fragment upoważnienia, który podaje, że rozporządzenie określi *zakresy spraw, które powinny być ustalone w statucie szkoły lub placówki.*

W art. 60 ust. 1 ustawy o systemie oświaty, ustawodawca wskazał, że *statut szkoły lub placówki publicznej powinien określać w szczególności:*

- 1) *nazwę i typ szkoły lub placówki oraz ich cele i zadania;*
- 2) *organ prowadzący szkołę lub placówkę;*
- 3) *organy szkoły lub placówki oraz ich kompetencje;*
- 4) *organizację szkoły lub placówki;*
- 5) *zakres zadań nauczycieli oraz innych pracowników szkoły lub placówki;*
- 6) *zasady rekrutacji uczniów;*
- 7) *prawa i obowiązki uczniów, w tym przypadki, w których uczeń może zostać skreślony z listy uczniów szkoły.*

Mając na uwadze brzmienie przywołanego przepisu, tj. otwarty katalog informacji i regulacji, które powinny znaleźć się w statucie szkoły lub placówki, należy stwierdzić, iż w oparciu o normy prawa oświatowego, nie możliwe jest ustalenie zakresu regulacji, które należy zawrzeć w statucie szkoły.

Trzeba zauważyć, że szczegółowe upoważnienie do wydania rozporządzenia musi uwzględniać aspekt podmiotowy i przedmiotowy oraz treściowy, czyli określać wytyczne dotyczące treści aktu (*Proces prawotwórczy w świetle orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego*, Warszawa 2013, s. 176).

- II. W kwestii problemu nieletnich wychowanek MOW i MOS, które zostają matkami w czasie przebywania w ośrodkach resocjalizacyjnych należy wskazać, iż w ww. *Raporcie* zostało zasygnalizowane, że jest to problem systemowy, a zatem wymagający zmian w obecnie

obowiązujących przepisach prawa dotyczących nieletnich. W związku z powyższym powoływanie się przez Pana na aktualne rozporządzenia jako argument przeciwko podjęciu działań na rzecz nieletnich matek, wydaje się być niezasadne.

Analiza materiałów zebranych przez pracowników Biura Rzecznika Praw Obywatelskich, w tym przedstawianych podczas debat dotyczących problemu macierzyństwa nieletnich wykazała, iż obecnie stosowane rozwiązania są niewystarczające. Nieletnie bowiem, które mają możliwość pozostania ze swoimi dziećmi opuszczają zakład poprawczy lub ośrodek wychowawczy i tym samym przerywają proces resocjalizacji. Wracają wówczas do rodzinnego domu, często patologicznego, bądź są kierowane do domów samotnej matki, w których nie mają zapewnionych odpowiednich oddziaływań i wsparcia. Bardzo rzadko zdarzają się sytuacje, że nieletnia matka wraz ze swoim dzieckiem trafiają do specjalistycznej rodziny zastępczej. W pozostałych przypadkach natomiast wychowanka i jej dziecko są rozdzielani: matka zostaje w placówce, natomiast dziecko zostaje adoptowane, umieszczone w rodzinie zastępczej lub w domu dziecka. Mając na uwadze powyższe podtrzymuję zatem stanowisko zawarte w *Raporcie*, iż **placówki resocjalizacyjne powinny dysponować domami (lub oddziałami) dla matki i dziecka, w których nieletnie mogłyby przebywać wraz ze swoimi dziećmi w odpowiednich warunkach.**

W mojej ocenie zmiany systemowe powinny dotyczyć przede wszystkim uregulowania kwestii pobytu nieletnich matek w ośrodkach resocjalizacyjnych w ustawie z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich (Dz. U. z 2010 r. Nr 33, poz. 178 ze zm.) na wzór art. 87 § 3 i 4 kodeksu karnego wykonawczego oraz opracowania aktu wykonawczego (wzorem delegacji ustawowej z art. 87 § 5 k.k.w.), w którym m.in. zostaną wskazane placówki adresowane dla nieletnich matek podobnie jak w rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości z dnia 17 września 2003 r. w sprawie trybu przyjmowania dzieci matek pozbawionych wolności do domów dla matki i dziecka przy wskazanych zakładach karnych oraz szczegółowych zasad organizowania i działania tych placówek (Dz. U. z 2003 r. Nr 175, poz. 1709).

Pragnę podkreślić także, iż nie podważam skuteczności realizowanych w ośrodkach wychowawczych programów mających na celu przygotowanie wychowanek ciężarnych i będących małoletnimi matkami do realizacji zadań związanych z rodzicielstwem. Nie

kwestionuję również zaangażowania kadry placówek w pomoc tym nieletnim. W mojej ocenie jednakże programy przygotowujące do roli matki nie można uznać za wyczerpującą formę pomocy dla nieletnich matek i traktować jako substytut zapewnienia nieletnim możliwości przebywania ze swoimi dziećmi.

Odnosząc się z kolei do kwestii niepełnoletniości wychowanek MOW i MOS oraz wynikającej z tego odpowiedzialności sądu rodzinnego za podjęcie decyzji co do dalszych losów nieletniej i dziecka, warto zauważyć, że powyższe w żaden sposób nie stoi w sprzeczności z utworzeniem oddziałów dla nieletnich matek w placówkach resocjalizacyjnych. Przeciwnie, proponowane zmiany systemu będą stanowić dla sędziego dodatkowe rozwiązanie sytuacji nieletniej matki. Utworzenie oddziałów dla nieletnich z dziećmi jest zatem adresowane do dziewcząt i ich potomstwa, pozbawionych możliwości powrotu do rodzinnego domu ze względu na jego dysfunkcjonalność bądź brak, a jednocześnie wymagających dalszych oddziaływań resocjalizacyjnych, pomocy i wsparcia. Przede wszystkim rozwiązanie to ma na celu ochronę wartości rodziny i macierzyństwa zgodnie z art. 18 Konstytucji RP.

W nawiązaniu do zastrzeżeń, iż tworzenie placówek dla matek przy ośrodkach wychowawczych wiąże się z koniecznością podjęcia działań wykraczających poza zakres oświaty (np. zapewnienie dzieciom odpowiedniej opieki, w tym medycznej) oraz że jest to nieracjonalne powielanie zadań systemu wspierania rodzin i pieczy zastępczej, warto zauważyć, iż obowiązkiem Pana Ministra, jak i przedstawicieli innych resortów jest podejmowanie współpracy w celu wypracowania optymalnych rozwiązań mających na celu ochronę wartości i praw obywateli, w tym dzieci. **Argumenty, iż dane kwestie pozostają poza zakresem działań Ministerstwa Edukacji Narodowej nie powinny zwalniać z odpowiedzialności za podejmowanie prób rozwiązania problemu, lecz być podstawą do dialogu z innymi ministerstwami.**

III. Z uzyskanych od Pana wyjaśnień dotyczących dostosowania MOW i MOS do potrzeb osób z niepełnosprawnościami wynika, że jednostki samorządu terytorialnego mogą zwrócić się do MEN o dofinansowanie bieżących remontów mających na celu likwidację barier architektonicznych w odniesieniu do uczniów niepełnosprawnych. Wskazał Pan, że to organ prowadzący jest odpowiedzialny za zapewnienie właściwych warunków w placówce wychowawczej. Uprzejmie proszę zatem o informację, które jednostki samorządu

terytorialnego korzystały w 2013 r. z ww. dofinansowania w celu likwidacji barier architektonicznych oraz w jakich placówkach z otrzymanych środków dostosowano lub zaplanowano dostosowanie budynku do potrzeb osób z niepełnosprawnościami.

Warto zaznaczyć, iż zgodnie z przyjętą w dniu 1 sierpnia 1997 r. przez Sejm RP *Kartą Praw Osób Niepełnosprawnych* (M. P. z 1997 r. Nr 50, poz. 475), osoby niepełnosprawne mają prawo życia w środowisku wolnym od barier funkcjonalnych. Nadto, Polska w dniu 6 września 2012 r. ratyfikowała przyjętą w dniu 13 grudnia 2006 r. przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych *Konwencję o prawach osób niepełnosprawnych* (Dz. U. z 2012 r., poz. 1169). Zgodnie z jej treścią **należy umożliwić osobom niepełnosprawnym niezależne życie i pełny udział we wszystkich jego sferach**. Wymieniona *Karta* i *Konwencja* dotyczą wszystkich obywateli niezależnie od miejsca w którym przebywają, tj. także nieletnich w placówkach resocjalizacyjnych.

Mając na uwadze powyższe, działając w imieniu Rzecznika Praw Obywatelskich wykonującego funkcję Krajowego Mechanizmu Prewencji, na podstawie art. 16 ust. 1 i ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz. U. z 2001 r. Nr 14, poz. 147 ze zm.) zwracam się do Pana Ministra o odniesienie się do podniesionych w niniejszym piśmie zagadnień.

Zgoda
R. [signature]